

III. РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ І ТУРИЗМ

УДК 379.85

Т.М. Чернишова, О.Ф. Дунаєвська

ВНЕСОК ЖИТОМИРСЬКОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У РОЗВИТОК МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ ЖИТОМИРА

У Житомирському національному агроєкологічному університеті створено та функціонує чотири музеї. Музей ґрунтів і мінералів нараховує понад 500 зразків, серед них представлені ґрунти світу, мінерали, унікальними екземплярами колекції є частини скам'янілого дерева, відбиток рослини кам'яного періоду на вугіллі, гіпсова троянда. Про історію закладу, його видатних випускників розповідає музей історії університету. Музей екологічної освіти нараховує більше трьохсот експонатів та має вісім експозицій, такі як радіоекологічна освіта, соціально-екологічна освіта, екологія флори і фауни. З 2008 року функціонує анатомо-морфологічний музей. Його колекція містить експонати різних типів і видів тварин, є і анатомічні дефекти. Музеї вузу використовуються в навчальному процесі студентів всіх факультетів. Постійними відвідувачами музеїв є школярі, гості університету, учасники конференцій, нарад. Представлені музеї сприяють вихованню патріотизму, екологічній освіті, популяризації наукових знань та є важливим елементом у навчанні школярів, підготовці висококваліфікованих працівників.

Ключові слова: музей, туризм, об'єкт, експозиція, університет.

Постановка проблеми. Туристична інфраструктура представлена сукупністю закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб туристів та місцевого населення. Заклади культури та мистецтва є вагомою складовою туристичної інфраструктури та мають значний вплив на формування туристичної привабливості кожного регіону країни. Серед них особлива роль відводиться музеям як важливим об'єктам культурно-пізнавального туризму.

Співробітництво музеїв і туризму повинно ґрунтуватися на формуванні спільної системи, мета якої популяризація відвідування музеїв для залучення громадян до надбань історико-культурної спадщини окремих регіонів або країн. Специфіка такого музейного туризму полягає у використанні туристичного потенціалу музеїв і територій, які до них прилягають [7]. Перед організаторами музейного туризму стоїть ряд специфічних завдань. Це визначення туристської спеціалізації музею і формування постійного туристського потоку, складання туристської програми і маршруту, формування пакету рекламної продукції, пошук нових джерел фінансування.

На сьогоднішній день музейний туризм є перспективним видом туризму в нашій країні. Зокрема, на Житомирщині спостерігається позитивна тенденція до збільшення таких закладів культури і мистецтв як музеї: у 1995 році їх нараховувалось 4 одиниці, у 2007 році 7 і у 2015 році вже 33. Відповідно, зросла і кількість відвідувачів з 134,9 тисяч чоловік за рік (1995 рік) до 231,5 тисяч (2015 рік) [5]. В майбутньому він може стати одним із найпопулярніших та найрозвинутіших галузей в туризмі загалом. Однак, сьогодні держава не приділяє достатньо уваги для його розвитку. На сьогодні лише великі історично-архітектурні музейні комплекси користуються популярністю серед туристів і відвідуються регулярно. А більшість музеїв (краєзнавчі, історичні, природничі, науково-технічні, уні-

верситетські та інші), які є в кожному адміністративному центрі на даний момент не мають особливого попиту на ринку туристичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість наукових публікацій з питань музейної справи присвячено відомим та популярним закладам. Так, висвітлено та проаналізовано відвідування музеїв м. Львова, який є одним із найбільш привабливих туристичних центрів України. Вони користуються попитом серед туристів, що і сприяє активізації їх діяльності. Як свідчить статистика, відвідуванням музеїв надають перевагу 60% туристів. Такий показник є результатом тісної співпраці музеїв міста та туристичних агенцій [8]. Досліджено стан музейного туризму в межах Тернопільського Придністер'я. Аналіз роботи п'яти музеїв засвідчив, що в даному регіоні є всі передумови для розвитку музейного туризму, а музейна справа є невід'ємною складовою розвитку території [3]. Висвітлено розвиток індустриального туризму в Кривому Розі з використанням потенціалу промислових музеїв, яких налічується у місті вісім. Залучення таких музеїв до туристичної справи є ефективним чинником розвитку туризму в регіоні [10]. Незважаючи на те, що питання розвитку регіонального туризму досліджуються досить активно, проблеми розвитку музейної справи у такому контексті висвітлюються недостатньо [1, 9] і майже відсутні роботи з вивчення стану розвитку музеїв навчальних закладів та їх внесок у розвиток туризму.

Мета дослідження. Охарактеризувати та проаналізувати діяльність музеїв, створених у Житомирському національному агроекологічному університеті (ЖНАЕУ), як перспективних об'єктів музейного туризму на території області.

Виклад основного матеріалу. На базі Житомирського національного агроекологічного університету засновано та функціонує чотири музеї на різних факультетах, які крім навчальної бази, використовуються як екскурсійні об'єкти для гостей університету та міста, в тому числі й для студентської, учнівської молоді.

Музей історії ЖНАЕУ створено у 1972 році до 50-річчя ювілею навчального закладу. У його організації брали активну участь найвидатніші співробітники університету [6]. Фонд музею нараховує понад тисячу експонатів, які відтворюють всі етапи формування і розвитку вузу, участь професорсько-викладацького складу і студентів у Великій Вітчизняній війні. Широко тут представлені матеріали про різні періоди створення ЖНАЕУ та його розвитку, співробітництво з іншими сільськогосподарськими вузами і науковими закладами Швеції, Німеччини, США, Канади, Австрії, Польщі та інших країн (рис. 1).

Музей відвідують всі першокурсники та гості університету, великим попитом користується експозиція, присвячена відомим випускникам: академікам НААН України М. О. Ольшанському, А. Л. Бойку, О. М. Шпичаку, відомим селекціонерам П. Ф. Гарновому, В. І. Дідусю, українським діячам О. П. Баранівському, А. В. Єршову, Г. П. Мокрицькому, В. О. Дідківському та іншим знаменитим особистостям, які зробили значний внесок у розвиток університету.

Ще одним цікавим музеєм, який створено в університеті, є музей екологічної освіти. Він висвітлює історію, розвиток та становлення екологічного факультету (зараз факультет екології і права), агроекологічної освіти у вузі та області. Музей був створений у 1995 році з ініціативу та за участю викладачів екологіч-

ного факультету. У ньому зібрано понад триста експонатів, структурно-логічних схем підготовки майбутніх фахівців-екологів, наукові праці з екології тощо. У музеї створені вісім експозицій: шлях до агроекологічного університету, агроекологічна освіта, радіоекологічна освіта, екологія тваринництва, інженерна екологія, соціально-екологічна освіта, екологія флори і фауни, екологічна наука.

Рис. 1 Фрагмент експозиції музею історії ЖНАЕУ

Музей ґрунтів і мінералів, який було створено у 1960 році на кафедрі ґрунтознавства є яскравим прикладом поєднання використання його як навчальної бази для студентів і об'єктом для проведення екскурсій для гостей університету та всіх бажаючих. Він був створений завдяки спільним зусиллям професорів університету: І. Я. Канівця, Л. Л. Щетиніна [2, 4]. У колекції музею експонується понад 500 породоутворюючих мінералів та гірських порід, моноліти основних типів та підтипів ґрунтів країн СНД та світу (рис. 2).

Рис. 2 Зразки колекції музею ґрунтів і мінералів ЖНАЕУ

Широко представлені мінеральні ресурси Полісся України, різноманіття мінералу кварцу (прозорий, чорний, димчастий, золотистий, рожевий), світло-зелені праземи, кристали аметисту, моріону. Є тут також зразки дорогоцінних мінералів пегматитових жил – берили і топази. Багато зразків мінералів з інших країн СНД, зокрема з Уралу, Паміру, Забайкалля, Кольського півострова, які були привезені викладачами, студентами та подаровані гостями. Серед гірських порід особливу увагу привертають рожево-червоні, темно-малинові, зелено-червоні, сірі граніти та рожеві пірофілітові сланці Житомирщини. Чудові зразки декоративного лабрадориту, габро, амазоніту є визначним багатством Поліського краю. До унікальних екземплярів колекції відносяться частини скам'янілого дерева, відбиток рослини кам'яного періоду на вугіллі, гіпсова троянда, унікальні експонати топазу, берилу, бурштину, кварцу. У 2007 році музей було відреставровано та доповнено багатьма новими зразками мінералів та гірських порід. На даний момент музей ґрунтів і мінералів слугує базою навчального процесу для студентів агрономічного факультету та популяризацією знань про природу, екологію, мінеральні ресурси та ґрунтовий покрив України для студентів різних факультетів, абітурієнтів, учнівської молоді та гостей університету.

Під керівництвом доктора ветеринарних наук, професора, завідувача кафедри, заслуженого діяча науки і техніки України Горальського Л. П. у 2008 році на кафедрі анатомії і гістології ЖНАЕУ було засновано анатомо-морфологічний музей. Він створений з науково-дослідною метою для вивчення, збереження музейних предметів. На сьогодні експозиційна площа музею складає понад 40м², а виставковий фонд нараховує близько 350 експонатів. Серед них вологі препарати, сухі і корозійні препарати, штучні моделі, муляжі, скелети тварин, таблиці (рис. 3).

Рис. 3 Експонати анатомо-морфологічного музею ЖНАЕУ

Колекція анатомічного музею включає унікальні експонати: корозійний препарат сечостатевої системи свійських тварин, препарат венозної системи тулуба тварин, головного мозку свійської собаки, препарати судин нирок, легень, серця та інші. У кістковій базі музею знаходиться більше 180 черепів свійських тварин: коня, великої рогатої худоби, вівці, свиней, собак, котів тощо. Музейні препарати мають наукову і пізнавальну цінність, допомагають при вивченні

анатомії студентами факультету ветеринарної медицини. Розміщення їх у спеціальних музейних шафах і вестибюлі кафедри дає студентам можливість вільного доступу до них. У різні часи існування музею співробітники кафедри анатомії і гістології виготовили скелети свійських тварин, дикого козла, птахів, опудала орла і курки, півня, гуски, мокрі препарати ока, ротової порожнини свині. Деякі препарати були подаровані колегами інших кафедр ветеринарної і гуманної медицини. У музеї також представлені анатомічні дефекти. Наприклад, третій риг на черепі великої рогатої худоби. Щорічно анатомічний музей приймає велику кількість відвідувачів, у першу чергу школярів і студентів інших факультетів, зокрема технологічного, що сприяє популяризації наукових знань, формуванню природничого світогляду й морально-етичному вихованню молоді (рис. 4).

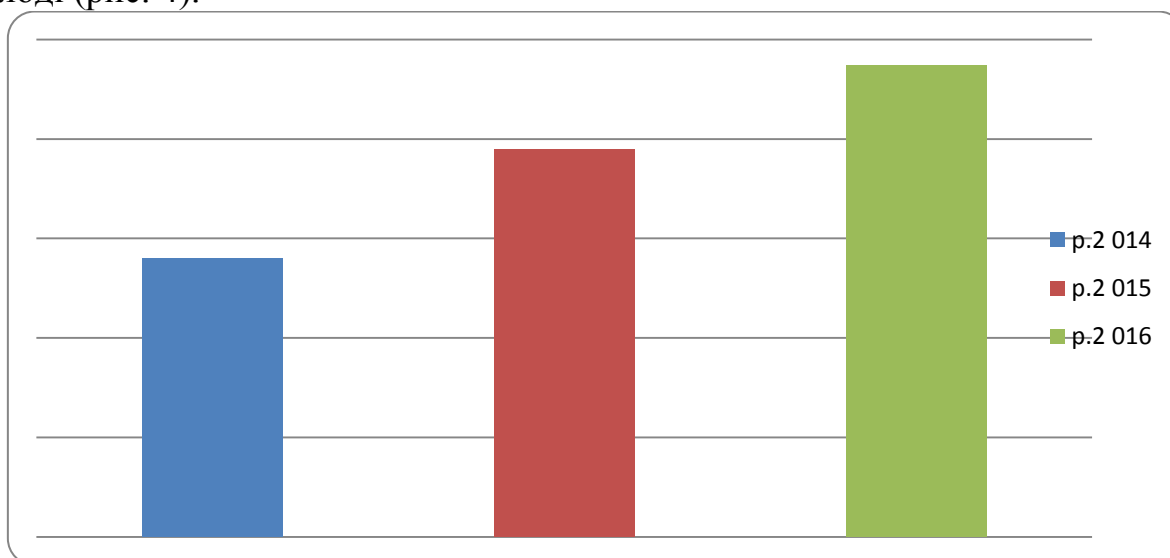

Рис. 4. Відвідування анатомо-морфологічного музею ЖНАЕУ

Кількість відвідувачів серед школярів і студентів за останні роки зростає. Так, за 2016 рік музей прийняв 237 відвідувачів. Це в основному учні Житомирських загальноосвітніх шкіл району та студенти технологічного і ветеринарного факультетів, а також гості університету. При відвідуванні анатомо-морфологічного музею на кафедрі анатомії і гістології студенти отримують поглиблені знання про еволюцію тваринного світу та вплив несприятливих чинників на організм тварин на органному, тканинному та клітинному рівнях [5].

Висновки. У Житомирському національному агроекологічному університеті створено та функціонує 1 історичний та 3 природничих музеї. Це культурно-освітні та науково-дослідні осередки, основними напрямками діяльності яких є освітня та експозиційна діяльність. На сьогоднішній день вони використовуються неповною мірою, переважно відвідувачами є студенти першого курсу університету. Необхідно ширше залучати до відвідування музеїв учнів шкіл міста, в першу чергу, молодших класів та інших навчальних закладів.

Перспективи подальших досліджень. У 2016 році у ЖНАЕУ створено кафедру туризму та розпочато підготовку бакалаврів з туризму. Це сприятиме залученню нових відвідувачів, створенню цікавих екскурсійних програм та активному використанню цих музеїв у освітньому процесі.

Література

1. Бален А.П. Музей как фактор развития культурно-познавательного туризма / А. П. Бален, С.Г. Нездойминов // Крымский экономический вестник. – 2014. – № 5 (12). – С. 5-7.
2. Боднарук Я. Музей ґрунтознавства / Я. Боднарук // Наш дім. – 2007. – № 7. – С. 6.
3. Вільчинський А. Музейний туризм в аспекті розвитку туристичного потенціалу в межах Тернопільського Придністер'я / А. Вільчинський // Рекреаційна географія і туризм. Наукові записки. – 2012. – №1. – С. 170-174.
4. Малиновський А. С. Університету – 85 років. Сучасне, майбутнє. / А. С. Малиновський. – Житомир, 2007. – С.16-17.
5. Головне управління статистики у Житомирській області. Статистична інформація: Заклади культури та мистецтва. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Житомирського національного агроекологічного університету [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.znau.edu.ua/>.
7. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор. – К.: Знання, 2011. – 334 с.
8. Цимбала О.С. Музей як складова туристичної інфраструктури Львова / О.С. Цимбала // «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу» : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 15-17 жовт. 2015 р., м. Тернопіль. – С. 96-99.
9. Чупрій Л. В. Стан та проблеми музейної справи в Україні [Текст] // Музеї України. – 2010. – №2. – С. 2-4.
10. Шипунова В.О. Музейні об'єкти Кривого Рогу як один із видів індустріально-туристичних ресурсів міста / В.О. Шипунова, Т.А. Казакова // Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку [електронне видання] : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 жовт. 2014 р.). – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – С. 335-337.

Summary

T.M.Chernyshova, O.F. Dunaievska. **The Contribution of Zhytomyr National Agroecological University to the Development of Zhytomyr Museums.**

There are four museums created and operating now in the Zhytomyr National Agroecological University. They have over 500 specimens, like the world's soils, minerals, as well as the unique pieces of the petrified wood, plant imprint of the stone period on the coal, and gypsum rose. Museum of the University's History tells about the past of the university and its prominent alumni. The Museum of Environmental Education counts more than three hundred showpieces and has eight exhibitions aimed at the radioecological education, socio-environmental education, and ecology of flora and fauna. There is also the Anatomical and Morphological Museum operating since 2008. Its collection contains different types and species of animals; some exhibits demonstrate anatomical defects. All museums of the university are used in the educational process of students of all faculties. Regular visitors of museums are the school children, guests of the university, and participants of the conferences and meetings. The museums contribute to the of patriotic and environmental education, popularize the scientific knowledge, and play a significant role in the students' studying and training of highly qualified workers.

Keywords: museum, tourism, object, display, university.

УДК 911.3 : 504.03 (477.52)

Г.О. Кришталь

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовані перспективи розвитку екологічного туризму на Сумщині, охарактеризована система природно-заповідних територій області та розглянуті основні проблеми розвитку екологічного туризму.

Ключові слова: екологічний туризм, екотуристична діяльність, природні пам'ятки, природне середовище.